

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש



ש"פ וארא, מבה"ח שבט, ה'תשל"ד

יוצא-לאור לש"פ וארא, ג' שבט, ה'תשפ"א



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

ה' תהא שנת פלאות אראנו

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

לעילוי נשמת

ר' אברהם ב"ר יהודה ז"ל

נפטר י"ט טבת ה'תשע"א

מרת חי' פרחא בת ר' מכלוף ז"ל

נפטרה י"ב ניסן ה'תשע"ה

ת' נ' צ' ב' ה'



נדפס על ידי ולזכות צאצאיהם

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

למשפחת אַלמקייס

ב

בי"ה, ד' אלול תשכ"ה
ברוקלין

האברך ... שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מגי' אלול, בו כותב שאלות בלימודו.

ומוכן שבכגון זה אינו ענין לכתוב למעבר לים, בה בשעה שיכול לברר שאלות אלו אצל הראש ישיבה שלו והמשפיע שי' ובכלל על כגון דא נאמר יגעת ומצאת, ילמוד באופן שהתורה קוראה לזה יגיעה ותקוים ההבטחה ומצאת.

וכיון שכבר כתב אענה עכ"פ על שאלתו הראשונה והיא:

בספר תניא קדישא כותב שצדיק אמיתי הוא שאין לו יצר הרע, ולאחרי זה ממשיך שלכל אחד יש שתי נפשות נפה"א ונה"ב.
ואין בזה סתירה.

(א) מה שלצדיק אין לו יצר הרע, נעשה זה ע"י עבודתו ויגיעתו בעצמו.
(ב) והוא העיקר, גם לצדיק ישנו שתי נפשות נפה"א ונה"ב, אלא שהנפש הבהמית שלו (ע"י עבודתו) כולה טוב היא.

בטח שומר על שלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים, ועכ"פ ישמור עליהם מכאן ולהבא.

בברכה לבשו"ט ולכו"ט

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר



ב

יגעת ומצאת: מגילה ו, ריש ע"ב.
בספר תניא קדישא: פ"א.
שהנפש הבהמית שלו .. כולה טוב היא: ראה שם פ"י.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ וארא, הבעל"ט, הננו מוציאים לאור התוועדות ש"פ וארא, מבה"ח שבט ה'תשל"ד, הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ר"ח שבט, ה'תשפ"א (ה' תהא שנת פלאות אראנו),
שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2021 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5781 • 2021

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

הוספה



בי"ה, כ"ח שבט תשי"ט
ברוקלין

שלום וברכה!

במענה למכתבו ממוצש"ק עם המצורף אליו,

בעת רצון יזכירוהו וכן את בי"ב שיחיו על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, כאו"א להמצטרף לו מתאים לתוכן כתבו.

ומובן וגם פשוט שמקושר לאילנא דחייא רבותינו נשיאינו זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע ע"י שלומד תורתם ומשתדל ככל האפשרי ללכת בהזדרכותיהם ומנהגיהם. וזה שקורא העלמות והסתרים וכו', מבואר בכ"מ בספר תניא קדישא ובלקו"ת מרבנו הזקן כללות הענין בזה, כי מנסה הוי' אלקיכם אתכם כפי רבנו הזקן מנסה מל' הרים נס, וכשמבינים הרמז בזה ממילא מביא זה להוספה בתורה, תורה הנגלה ופנימיות התורה, ולקיום מצות בהידור, ועי"ז עוד עולים מדרגא לדרגא וק"ל.

וכאשר מתקרבים אנו לחודש אדר שעליו נאמר שנהפוך הוא לשמחה וליום טוב, כן יהי' אצלו באופן כזה, ויבשר בשורות טובות.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.



כי מנסה הוי' אלקיכם אתכם: פ' ראה יג, ד. וראה לקו"ת שם יט, ב ואילך.
כפי' רבנו הזקן מנסה מל' הרים נס: ראה תו"א יתרו ע, סע"ד.
לחודש אדר שעליו נאמר שנהפוך הוא לשמחה וליום טוב: אסתר ט, א; כב. וראה ירושלמי מגילה פ"א ה"א. שו"ע או"ח סתרפ"ח ס"ז, וברמ"א שם.

בס"ד. שיחת ש"פ וארא, כ"ה טבת, מבה"ח שבט, ה'תשל"ד.

בלתי מוגה

א. התוועדות זו קשורה עם שבת מברכים חודש שבט, אבל, לכל לראש יש להתחיל עם ענין שקודם לברכת החודש — קריאת היום בתורה בפרשת השבוע (ובפרט שפרשת השבוע שייכת כבר לימי השבוע שלפני השבת).

ובכן: פרשת השבוע היא "וארא", שזהו שם הפרשה, שמורה על תוכן הפרשה כולה.

ובהקדמה — ששם הפרשה נקבע לא בגלל היותה התחלת הפרשה (ובפרט שבפרשה זו ישנם כו"כ תיבות לפני תיבת "וארא"), אלא בגלל שזהו תוכנה של הפרשה כולה, ע"פ הידוע¹ מתורת הבעש"ט והרב המגיד (מיוסד על דברי האריז"ל) עה"פ² "וכל אשר יקרא לו האדם נפש חי הוא שמו", שהשם, "שמו אשר יקראו לו בלשון הקודש", הוא החיות והקיום והתוכן של הדבר הנקרא בשם זה.

כלומר: למרות שיש בפרשה כו"כ ענינים שלכאורה אינם קשורים עם הענין ד"וארא",

ובפרט ש"וארא" קאי על ענין שאירע בעבר — "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב"³ — כמה דורות לפני המאורעות שאודותם מסופר בפרשתנו, ולא עוד אלא שאז הי' מצב אחר לגמרי שלא קיים עכשיו, כפי שמפרש רש"י ש"אמר לו הקב"ה (למשה, ביחס אל האבות) חבל על דאבדין ולא משתכחין",

הנה עוד לפני שמתחילים ללמוד פרטי הענינים שבפרשה, נקבע שם הפרשה בהתחלת הפרשה, בתור "ראש" הפרשה שכולל את כל הפרשה כולה, שממנו יודעים את התוכן והנקודה של כל פרטי הענינים שבפרשה, ומזה צריך ללמוד הוראה בנוגע למעשה בפועל.

וכיון שמדובר אודות תושב"כ, שאין הגבלות בנוגע ללימודה — שהרי בנוגע לתושבע"פ ישנה ההגבלה ד"בן עשר שנים למשנה" ו"בן

(1) כש"ט סק"ד. או"ת סי"ד. תניא (3) פרשתנו ו, ג.
שעהיה"א פ"א.
(2) בראשית ב, יט.
(4) שם, ט.

חמש עשרה לגמרא⁵, משא"כ בנוגע לתושב"כ הנה גם בן חמש מתחיל כבר ללמוד מקרא⁶, ועוד לפני⁷, "משהתינוק מתחיל לדבר אביו מלמדו תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב"⁸, שזהו פסוק בתושב"כ — צריכה ההוראה מזה להיות באופן המובן לכל, אפילו למי שמאיזו סיבה שתהי' אינו שייך להבנת תושבע"פ.

ב. בשם הפרשה — "וארא" — יש לכאורה ב' ענינים הפכיים:

הפירוש הפשוט ד"וארא" הוא — שהקב"ה התגלה באופן של ראי' ("איך האָב זיך באַוויזן"). ולאידך גיסא, הרי זה בלשון עבר, היינו, שהתגלותו של הקב"ה באופן של ראי' היתה בעבר, ואילו עכשיו, אצל הדור שיוצא ממצרים, אין ענין של ראי'.

והרי גם ילד קטן יודע גודל החילוק בין ענין שמספרים לו אודותיו לענין שרואה בעצמו, שכאשר מספרים לו דבר, יש צורך להסביר לו, לתאר ולצייר פרטי הדברים באורך ורוחב, קול מראה וריח וכו', ולאחרי כל זה, לא יהי' אצלו ציור הדבר כפי שהוא באמת, ולא יתאמת הדבר אצלו כמו שדבר שרואה בעצמו, שאז אינו זקוק להסברים כו', כיון שראה את הדבר בעצמו. ובלשון המכילתא⁷: אינה דומה שמיעה לראי'.

ובנוגע לעניננו: כיון ש"וארא" הוא לשון עבר, שזהו ענין שהי' אצל אברהם יצחק ויעקב, ועתה רק מספרים אודותיו — הרי עכשיו אין זה באופן של ראי'.

ג. ויובן ע"פ מ"ש רש"י בפירוש "וארא" — "אל האבות":

לכאורה אינו מובן: הרי מפורש בכתוב "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב", וא"כ, מה מוסיף רש"י בפירושו "אל האבות"?

והביאור בזה (כמשנ"ת פעם בארוכה⁸), שכוונת רש"י לבאר שהתגלותו של הקב"ה ("וארא") לא היתה מצד גדלותם ומעלותיהם הפרטיות של אברהם יצחק ויעקב, שהיו צדיקים גדולים, ועד ש"האבות הן הן המרכבה"⁹, אלא מצד היותם "אבות", שענינם של "אבות" — שיש להם "בנים", כך, שתכלית ומטרת ההתגלות ד"וארא אל האבות" היא כדי שענין זה יומשך גם לבניהם אחריהם.

(5) אבות ספ"ה.
 (6) סוכה מב, א. ועוד.
 (7) יתרו יט, ט.
 (8) ראה גם שיחת ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט תשכ"ט ס"ד (תו"מ חנה"ע ע' 143). וש"נ.
 (9) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו.

הספירות. וכמשנ"ת פעם¹³¹ (מיוסד על המבואר בהמשך שבועות תר"ס¹³²) בענין ג' המדריגות ד"והייתם לי סגולה", "ממלכת כהנים" ו"גוי קדוש"¹³³, ש"גוי קדוש" הוא בבחי' הכתר.

ולעהיר גם מדברי הגמרא⁷⁹ "כל המקיים דברי חכמים נקרא קדוש" (שבהמשך לזה הובא הענין ד"קדש עצמך במותר לך"), והרי ידוע במעלת "דברי סופרים" (שערכים וחביבים יותר מדברי תורה¹³⁴) ש"סופר" בוא"ו (שלמעלה מ"ספר") שייך לבחי' הכתר¹³⁵.

כא. וההוראה מזה:

ישנם הטוענים ש"דיין במה שאסרה תורה"¹³⁶, ואין צורך להוסיף עוד איסורים. ועד"ז בנוגע לקו ד"עשה טוב", שמספיק לקיים מה שמחוייבים ע"פ שו"ע, ואין צורך להוסיף הידורים (גם כשמדובר אודות תקנות של גדולי ישראל, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר); כשם שצריך להזהר ב"לא תגרעו", כך צריך להזהר ב"לא תוסיפו"!

אך על זה באה ההוראה מהאמור לעיל — שדוקא ע"י ההוספה בעבודה באופן ד"קדש עצמך במותר לך", באים לתכלית העילוי ד"נצבה", שקשור עם בחי' הכתר (שזוהי העלי' החמישית שבפסוק¹³⁷ "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד", ש"מאד" הו"ע הכתר, כנ"ל במאמר¹³⁸ מדברי הצ"צ¹³⁹).

וענין זה בא בהמשך לימי חנוכה, שבהם נדרשת ההנהגה ד"מהדרין מן המהדרין" (לא רק מיחידי סגולה, אלא גם) מכל אחד מישראל, ועד שנעשה "מנהג פשוט" (כדברי הרמ"א¹⁴⁰), והתכלית היא — להמשיך זאת על כל השנה כולה¹⁴¹.

[לאחרי תפלת מנחה התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "ניעט ניעט ניקאָוואָ".]

(131) ד"ה ועתה אם שמוע תשמעו דיום רידו. ועוד.
 (132) ב' דחה"ש תשי"ז (תו"מ ח"כ ע' 29 ואילך).
 (133) סה"מ תר"ס ע' קיא ואילך.
 (134) יתרו יט, ה"ו.
 (135) ראה סנהדרין פח, ב (במשנה).
 (136) ירושלמי שם פ"א ה"ד. ע"ז לה, א (ובפרש"י).
 (137) ירושלמי שם פ"ב ה"ז.
 (138) ראה אוה"ת דרושים לשבועות ע"ע (135).
 (139) רידו. ועוד.
 (140) ירושלמי נדרים רפ"ט. רמב"ם הל' דעות רפ"ג.
 (141) ישעי' נב, יג.
 (142) בסופו (לעיל ע' ...).
 (143) אוה"ת פרשתנו (כרך ז) ע' ב'תקפח.
 (144) או"ח סתרע"א ס"ב.
 (145) חסר הסיום (המו"ל 2).

ספרים שכל אחד יכול לבוא ולעיין בהם, או לקחתם עמו כדי ללמוד בהם; ועוד זאת, שיהי' זה מקום שיעורר וימשוך את כל מי שעובר ברחוב — להיכנס פנימה, ובמקום זה, הנה מלבד הספרים שיהיו בו, ישב גם יהודי שיוכל לדבר עם כל מי שנכנס, בדברים היוצאים מן הלב, שיעוררוהו להתקרב ליהדות כו'.

וכיון שהכריזו שמחר תערך חנוכת הבית של מקום כזה (ספרי') — הנה כיון שמפקחין על צרכי ציבור בשבת¹²², יש לעורר שכולם ישתתפו בזה.

ואשרי חלקם וגדול זכותם של כל המתעסקים בזה, הן בגופם והן בממונם, באופן של "תמכין לאורייתא"¹²³.

ויה"ר ששלב נוסף זה בהפצת התורה, ימהר את קיום היעוד שנאמר בסיום נבואת דניאל שבסוף זמן הגלות "יתבררו ויתלבנו ויצפרו גו"¹²⁴, ועד לסיום הגלות — "קץ הימין"¹²⁵, שאז יקויים היעוד¹²⁶ "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן המשקה והמזונות להר"ד ראסקין עבור חנוכת הבית של ספריית לוי יצחק באולם צעירי אגודת חב"ד].

* * *

כ. בנוגע להערות אאמו"ר על הזהר:

בענין ד"קמה אלומתי וגם נצבה", נתבאר (בא' הביכלאך שנדפסו לאחרונה¹²⁷) ש"קמה אלומתי" קאי על העלי' לבחי' החכמה, ו"גם נצבה" קאי על העלי' לבחי' הכתר.

ומובן גם מהמבואר בדרושי פ' נצבים¹²⁸, שהענין ד"נצבים" הוא כמו "נצב מלך"¹²⁹, והרי מלך קשור עם ענין הכתר — "כתר עליון איהו כתר מלכות"¹³⁰.

ועפ"ז מובן מ"ש אאמו"ר שדרגא הג' במילה הו"ע "קדש עצמן במותר לך" — כיון שכתר הו"ע הקדושה, שקדוש ומובדל משאר

122 ראה שו"ע אדה"ז או"ח סס"ו סי"ב. 126 ישעי' יא, ט. וראה רמב"ם הל' וש"נ. מלכים בסופן.

123 זח"ג נג, ב. וראה סה"מ תרצ"ט ע' 68 (נתק ב"היום יום" כג תשרי, שמחת תורה). 127 ראה גם אוה"ת וישב (כרך ה) תתקא, א.

124 דניאל יב, יו"ד. 128 ראה אוה"ת נצבים ע' אקצח ואילך.

125 שם, יג. וראה זח"ב קלד, סע"א. 129 מלכים"א כב, מח.

130 אוה"ת ר"פ מקץ. 130 תקו"ז בהקדמה (יז, א).

ובלשון המשנה במסכת עדיות¹⁰: "האב זוכה לכן בנוי כו' ובחכמה כו'" (שזהו ענין טבעי גם אצל אומות העולם, כך, שאין אפילו צורך בענין של אמונה כו'), והיינו, שמצד השייכות העצמית של האב והבן, נמשכים כל פרטי הענינים של האב אל הבן.

ולכן, אף שנאמר "וארא" בלשון עבר, שזהו מאורע שהי' אצל אברהם יצחק ויעקב — הנה להיותם "אבות" של כל אחד מישראל, שייך ענין זה גם לבנים — כל אחד מישראל, שהוא בן אברהם יצחק ויעקב. וכמבואר בתו"א בהתחלת פרשתנו¹¹ ש"תמיד יש בחינה זו בכל זמן בכל אדם, כי הנה אין קורין אבות אלא לשלשה¹². . . שבחי' האבות היא ירושה לבניהם אחריהם בכל דור ודור [והרי ענין הירושה הוא באופן שגם ענינים שהאב משיג ע"י עמל ויגיעה, יורש הבן בדרך ממילא, ללא עמל ויגיעה כלל, ובלשון הידוע¹³: "הון עתק שלא עמל בו", ולכן, "בחי' האבות צריך להיות בכל אדם, שהם שרש ומקור כל נשמות ישראל".

ד. ומזה יש ללמוד הוראה נפלאה — שגם מי שמתבונן במעמדו ומצבו ורואה שאינו במעמד ומצב הראוי, כיון שאינו מרמה את עצמו כו', עליו לדעת שיש אצלו בחי' האבות, ובמילא יש אצלו גם הענין ד"וארא אל האבות", ולכן בכחו וביכלתו לעבוד עבודתו כו'.

וכל זה — לא רק בנוגע לעבודתו בעצמו, אלא גם בנוגע לעבודתו בעולם:

ובהקדים הענין ד"באתי לגני גו"¹⁴, "לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה"¹⁵ (שנתבאר במאמרו של בעל ההילולא דעשירי בשבט¹⁶, והרי עומדים אנו בשבת מברכים חודש שבט), שבזה מודגש שהעולם הוא גן של הקב"ה — שלכן נאמר "באתי לגני" דוקא, ולא לדירתי או למקומי כו' — שזהו מקום של טיול לשם תענוג, ועז"נ¹⁷ "ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה", היינו, שלאחרי שהיתה ברה"ע בתכלית השלימות, "עולם על מילואו נברא"¹⁸, הוטל על אדה"ר (יציר כפיו של הקב"ה¹⁹, "יצירך בגן עדן מקדם"²⁰) לפעול ע"י עבודתו ("לעבדה ולשמרה") שלימות גדולה יותר בענין התענוג כו'.

10 פ"ב מ"ט. 16 ד"ה באתי לגני תש"י (סה"מ תש"י ע' 111 ואילך).

11 נה, א. 17 בראשית ב, טו.

12 ברכות טז, ב. 18 ראה ב"ר פ"י"ג, ו. פ"י"ג, ג. פי"ד, ז.

13 תניא פ"ג (מב, ריש ע"ב). 19 ראה שם פכ"ד, ה. ועוד.

14 שה"ש ה, א. 20 נוסח ברכת אירוסין ונשואין.

15 ראה שהש"ר עה"פ. וש"נ.

ולכאורה: איך אפשר לדרוש מיהודי עבודה כזו — בה בשעה שמסתכל ורואה מה שנעשה בעולם, חושך כפול ומכופל, וענינים של היפך האמת, הצדק והישר כו', וגוברים בו היפך הצדיקים (ככל פרטי הענינים שהובאו בתניא²¹), וא"כ, איך יוכל לפעול בעולם כזה לעשותו דירה וגן להקב"ה?!

אך גם על זה ישנה ההוראה ד"וארא":

הענין ד"וארא" נאמר בתור מענה על שאלתו של משה רבינו: "למה הרעותה לעם הזה"²², והיינו, שלאחרי שבנ"י היו במעמד ומצב של גלות ושעבוד קשה, כמ"ש "ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך וימררו את חייהם וגו'"²³, "ויאנחו גו' ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה"²⁴, הורע המצב עוד יותר, עד כדי כך, שמשנה רבינו טען "למה הרעותה"!

ואעפ"כ, הנה במעמד ומצב גרוע כזה — הי' הענין ד"וארא", ובהמשך לזה באה בשורת הגאולה בכל ד' הלשונות "והוצאתי גו' והצלתי גו' וגאלתי גו' ולקחתי גו'"²⁵, ועד "והבאתי אתכם אל הארץ וגו'"²⁶.

ומזה מובן, שמבלי הבט על המעמד ומצב של העולם כו', הנה מצד הענין ד"וארא אל האבות", יש בכחו של כל אחד מישראל לבקוע ולפרוץ ("דורכברעכן") חשכת הגלות, ולהביא את הגאולה.

ואין הדבר תלוי אלא ברצונו להביא זאת מן הכח אל הפועל — ע"י שמוסיף בעבודתו באופן של הרחבה, שזוהי ההכנה לכניסה ל"ארץ טובה ורחבה"²⁷, ועד לאופן שעתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות²⁸.

וכפס"ד הרמב"ם "צריך כל אדם שיראה עצמו .. וכן כל העולם חציו זכאי וחציו .. מצוה אחת (מעשה אחד, דיבור אחד או אפילו מחשבה אחת), הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה"²⁹, "וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה .. ומיד הן נגאלין"³⁰, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

- | | |
|---------------------|--------------------------------------|
| (21) פ"ו. פכ"ד. | (27) שמות ג, ח. |
| (22) שמות ה, כב. | (28) ראה ספרי ר"פ דברים. פס"ר פ' שבת |
| (23) שם א, יג"ד. | ור"ח. יל"ש ישעי' רמז תקג. |
| (24) שם ב, כג. | (29) הלי' תשובה פ"ג ה"ד. |
| (25) פרשתנו ו, ר"ז. | (30) שם פ"ז ה"ה. |
| (26) שם, ח. | |

ומצד מעלת התורה היו כל הענינים יכולים להיעשות ע"י משה, שענינו תורה.

יט. וכאן המקום להזכיר עוה"פ אודות המדובר כמ"פ במשך השנה שעברה¹¹⁸ בנוגע לדברי הגמרא במסכת כתובות¹¹⁹ על הפסוק¹²⁰ "וצדקתו עומדת לעד", "זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאלין לאחרים".

ובהקדמה — שכללות ענין החינוך, הן אצל קטן בשנים והן אצל קטן בדיעות, תלוי בלימוד התורה, שלכן, צריך לקרב כל יהודי לתורה, ולומר לו שהתורה היא "תורת אמת", וכיחד עם זה היא גם "תורת חיים", הוראה בחיים.

אמנם, יש יהודי שמספיק לספר לו אודות התורה, ואז ימצא כבר בעצמו ספרים שבהם יוכל ללמוד, וגם אם אין לו משלו, יוכל למצוא אותם אצל קרוביו וכו'; אבל ישנו מי שאפילו אם ירצה, לא יוכל למצוא בעצמו ספרים, אם בגלל שאין לו קרובים, או בגלל שגם קרוביו הם במעמד ומצב של "אובדים" ו"נידחים" רח"ל, שאין להם ספרים כו', ולכן לא מספיק לספר לו אודות התורה, אלא צריך גם ליתן לו ספר — קיצור שלחן ערוך, בלשון הקודש, באנגלית או בשפת אחרת, ועד"ז שאר ספרי קודש — כדי שיוכל ללמוד בו דבר הלכה לידע כיצד להתנהג בחיי היום-יום.

ובכן: בזמן הש"ס הי' ענין זה צריך להיות באופן שכותב ספרים ומשאלין לאחרים, אבל בימינו אין צורך לכתוב ספרים, כיון שיכולים לקנותם מן המוכן, אלא צריך רק להשתדל להשאלין לאחרים.

ועז"נ "צדקתו עומדת לעד", כי, כשנותנים ספר, קיצור שו"ע או חומש וכו', אזי נשאת הפעולה "לעד" — יותר מאשר פעולה חד-פעמית של הנחת תפילין (אף שרישומה נשאר על כל היום) וכיו"ב — כיון שהענין שלמד בספר חודר ומפעפע בו, ולא נותן לו מנוח, וכתוצאה מזה, הנה ביום ראשון בבוקר יניח תפילין, וכן ביום שני בבוקר, וכיון ש"מצוה גוררת מצוה"¹²¹, יבוא לקיים עוד מצוות, ועד שבדרך זו יתחיל לחנך את בניו וכו', עד סוף כל הדורות, כך, שהפעולה של השאלת הספרים נמשכת וקיימת לעד.

ולכן, נחוץ הדבר שיהי' מקום מיוחד — ספרי' — שבו יהיו

- | | |
|----------------------------------|---------------------|
| (118) ראה ת"מ חע"א ע' 128. וש"נ. | (120) תהלים קיב, ט. |
| (119) נ, סע"א. | (121) אבות פ"ד מ"ב. |

משה ואהרן לפני פרעה שאומר להם "תנו לכם מופת"⁶², הרי הוא מבין בפשטות, שאם אהרן יקח את המטה של משה לצורך עשיית המופת, תהי' זו השפלה ובזיון כלפי חרטומי מצרים, שעשו גם הם בלהטיהם כן, שהשליכו איש מטהו ויהיו לתנינים, כיון שכל א' מחרטומי מצרים עשה זאת במטה שלו, מבלי שיצטרך מטה מיוחד, ואילו אהרן לא הי' יכול לעשות כן במטה שלו, אלא הוצרך ליטול את מטה משה דוקא.

וכיון שיציי"מ הוצרכה להיות ע"י משה ואהרן, כמ"ש¹¹³ "הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים.. הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים הוא משה ואהרן", הרי בהכרח שגם אהרן יהי' ברום המעלה כו'.

ולכן הוצרך אהרן לעשות את המופת במטהו דוקא (ללא צורך בלקיחת מטה משה), שלא יהי' פחות מחרטומי מצרים שהשליכו איש מטהו; ונוסף לזה, הי' צורך להראות את מעלתו של אהרן לגבי חרטומי מצרים — "ויבלע מטה אהרן את מטותם"⁷³.

יח. מ"יינה של תורה" שבפירוש רש"י:

אע"פ שבזהר מבואר שענין זה כשלעצמו לא הי' יכול להיות ע"י מטה משה, כי אם ע"י מטה אהרן דוקא — הנה לפי שיטת רש"י בפשש"מ הי' יכול הדבר להיות גם ע"י מטה משה, ורק בגלל סיבה צדדית נעשה בפועל ע"י מטה אהרן.

והענין בזה:

החילוק בין משה לאהרן הוא — שמשה ענינו תורה, שהרי "משה קיבל תורה מסיני"¹¹⁴, ואילו אהרן ענינו כהונה (כפי שכבר נזכר בפירוש רש"י¹¹⁵: "בתי כהונה") — עבודת הקרבנות, שהו"ע התפלה, שכנגד הקרבנות¹¹⁶.

ובכן: לכל לראש צ"ל ענין התורה, שהרי "משהתינוק מתחיל לדבר אביו מלמדו תורה צוה גו"¹¹⁷, וכפי שרואים בפשטות, שבנוגע לכל דבר — אם ללמוד או לשחק (לתועלת בריאות הגוף) וכו' — צריך הילד לשאול אצל המלמד, המשגיח או ראש-הישיבה, שענינם תורה. — בודאי צ"ל גם ענין התפלה וכו', ו"זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד"¹¹⁷, אבל היסוד וההתחלה הו"ע התורה (ובפרט בענין החינוך, שגם התפלה היא מחלק מהחינוך ע"פ התורה).

ה. האמור לעיל שמצד הענין ד"וארא אל האבות" יש ביכלתו של כל אחד מישראל לפעול בעולם שנמצא במעמד ומצב ירוד כו' — הרי זה ענין של התעוררות מלמעלה באופן של אתערותא דלעילא, כידוע בענין ד"לכה דודי לקראת כלה"³¹, אבל לאח"ז צריך האדם להתחיל לעבוד עבודתו בכחות שניתנו לו כו'.

ועל זה באה ההוראה מתורתו של רבינו הזקן, בעל ההילולא דכ"ד טבת, שחל בערב שבת:

ובהקדמה — שבתורתו של בעל ההילולא ישנו החלק שנקרא תושב"כ, שזהו ספר התניא³², כולל גם אגרת הקודש, שבתחילה הי' בבחינת תושב"כ רק לאותם אנשים ספורים שאליהם נשלחו אגרות הקודש הנ"ל, ואילו אצל כל השאר הי' זה עדיין בבחי' תושבע"פ, עד שהרבנים בני הגאון המחבר (ככל פרטי תואריהם) חיברו אותם עם ספר לקוטי אמרים כו', כך, שגם הם נעשו חלק מתושב"כ של תורת החסידות, ובמילא, שייכת ההוראה מזה גם לאלו שמאיזה סיבה שתהי' אינם שייכים עדיין ללימוד תושבע"פ של תורת החסידות (ע"ד האמור לעיל (ס"א) בנוגע לפרשת השבוע).

ובאגה"ק גופא ישנם כו"כ אגרות שבהן מדובר אודות ענינים שונים, ומן הקצה אל הקצה, מהדרגא הכי תחתונה דעשי' עד לתכלית העילוי דלעתיד לבוא, ואעפ"כ הרי זה נקרא בשם "אגרת הקודש", לשון יחיד, כיון שישנה נקודה אחת שהיא התוכן של כל האגרות שנכללו באגה"ק. ובכן: הנקודה הכללית שבאגה"ק היא — צדקת ארץ ישראל, כמובן משיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר³³ (בעל ההילולא דיו"ד שבט) שבגלל זה זכינו לאגרות הקודש.

ונקודת הדברים — ש"בעקבות משיחא שנפלה סוכת דוד עד בחי' רגליים ועקביים שהיא בחי' עשי', אין דרך לדבקה כו' כ"א בבחי' עשי' ג"כ שהיא מעשה הצדקה כו"³⁴, ודוקא עי"ז באים לתכלית העילוי כו'.

ובכללות יותר — כמבואר באגה"ק ס"כ שכתבה רבינו הזקן בימים שלפני הסתלקותו בכפר פייעניא³⁵ "גודל מעלת המצוות מעשיות", שזהו מצד מעלת היש הגשמי, שהתהוותו מ"מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו, ולכן

(31) ראה לקו"ת במדבר ז, א. ברכה צז,

א. וראה גם תו"מ חנ"ה ע' 111. וש"נ.

(32) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע'

רסא ואילך. וש"נ.

(33) סה"ש תרצ"א ע' 176.

(34) תניא אגה"ק ס"ט.

(35) דרמ"צ קע, א. וראה גם לקו"ש חט"ז

ע' 41 ואילך.

(116) ברכות כו, א-ב.

(117) שבת יו"ד, א.

(113) פרשתנו ו, כו-ז.

(114) אבות רפ"א.

(115) שמות א, כא.

הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש בלי שום עילה וסיבה אחרת קודמת ליש הזה", ובעוה"ז גופא מתבטא הדבר ביסוד העפר הגשמי, שבו מתגלה המאמר "תדשא הארץ גו"³⁶ "להצמיח עשבים ואילנות ופירות מאין ליש תמיד .. שהוא מעין בחי' א"ס כו".

וזוהי "תכלית ירידת הנשמות לעוה"ז הגשמי" — כיון שע"ז נעשית הנשמה בבחי' מהלך, למעלה ממלאכים שנקראים עומדים, כמ"ש³⁷ "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה", והיינו, שאפילו מלאכים היותר עליונים שנקראים "שרפים", ע"ש שנשרפים בעבודתם כו"³⁸, שענין השריפה מורה על הביטול במציאות לגמרי (כפי שמצינו לדינא בנוגע לביעור חמץ וכיו"ב), ועליהם נאמר³⁹ "שרפים עומדים ממעל לו", ממעל לבחי' אדני' היושב על הכסא כו', כתורת הבעש"ט⁴⁰ דכיון שתשוקתם לבחי' שלמעלה משם אדני', הרי זה כאילו "עומדים" שם — הנה לאחרי גודל מעלתם, נקראים בשם עומדים", ודוקא נשמות למטה, שמקיימים הציווי "והלכת בדרכיו"⁴¹, "ושמרו דרך הוי"⁴², נעשים בבחי' "מהלכים".

וכל זה נעשה ע"י קיום מצוות מעשיות, ובפרט מצות הצדקה, שמשפיע חסד לדל ואביון דלית לי' מגרמי' כלום, שאינו חייב לו מאומה, ואעפ"כ נותן לו מצד חסדו — שע"ז מעורר הענין ד"לך ה' הצדקה"⁴³, שהקב"ה ישפיע אורו וטובו לעולמות עליונים ותחתונים דלית להון מגרמיהון כלום, וכולא קמי' כלא חשיבי כו'; וכיון שמעשה הצדקה הוא בעוה"ז הגשמי שנתהווה מעצמותו ית' שאינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו, הרי מובן שגם ההמשכה מלמעלה היא מבחי' העצמות כו'.

וזוהי העבודה שעל ידה פועל כל אחד מישראל בעולם, גם כשהעולם הוא במעמד ומצב ירוד כו'.

ו. ויש להוסיף בזה — דלכאורה עדיין נשאלת השאלה: מדוע הוצרכה להיות בריאת העולם באופן שמצד עצמו הוא במעמד ומצב של "בירא עמיקתא"⁴⁴, ובלשון הכתוב⁴⁵: "מדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב", ורק אח"ז יתעלה ע"י עבודת האדם להיותן במעמד ומצב של "גן" — הרי הקב"ה הי' יכול לברוא את העולם מלכתחילה בתכלית העילוי! ?

— ולהעיר גם מדברי החיד"א¹⁰⁶ בנוגע לדיוק הלשון "גר שנתגייר", ולא גוי שנתגייר (כהלשון הרגיל בכיו"ב בנוגע לסומא שנתפקח או שוטה שנשתפה), שעוד לפני שנתגייר נקרא כבר בשם "גר", בגלל ניצוץ הקדושה שבו; אלא שענין זה מתברר בשעה שמתגייר כהלכה, ע"פ רצון ה' כו' —

ויה"ר שנסיים את העבודה של בירור כל ניצוצות הקדושה, להוציאם מהגלות כו', שאז שורפים את כתלי הגלות¹⁰⁷, וזוכים לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

טז. בנוגע לפירוש רש"י — מובן הביאור בזה מפירוש רש"י בהמשך הענין¹⁰⁸:

על הפסוק¹⁰⁹ "אמור אל אהרן", מפרש רש"י: "לפי שהגין היאור על משה כשנשלך לתוכו"¹¹⁰, לפיכך לא לקה על ידו לא בדם ולא בצפרדעים, ולקה על ידי אהרן". וכן מפרש רש"י בנוגע למכת כינים¹¹¹: "אמור אל אהרן, לא הי' העפר כדאי ללקות ע"י משה, לפי שהגין עליו כשהרג את המצרי ויטמנהו בחול"¹¹², ולקה ע"י אהרן".

וכיון שג' המכות דם צפרדע וכינים לא היו יכולים להיות ע"י משה, הרי מובן, שמטעם זה לא היו יכולים להעשות ע"י משה משה, שהרי גם אם יהי' בידו של אהרן, הנה להיתו מטה משה, נמצא, שסוכ"ס באים המכות ע"י משה (שהרי העיקר הוא — לא מי אוחז את המטה, אלא למי שייך המטה). ולכן הוצרכו מכות אלו להיות ע"י מטה אהרן דוקא, כך, שאין כאן השתתפותו של משה כלל.

יז. אמנם, ביאור הנ"ל הוא רק בנוגע למכות דם צפרדע וכינים, שלא היו יכולים להיות ע"י משה, אך עדיין אינו מובן בנוגע למופת דהפיכת המטה לנחש (שבו לא שייך טעם הנ"ל) — מדוע לא נעשה ע"י מטה משה, כי אם ע"י מטה אהרן?

ובכן, כאשר בן חמש למקרא מצייר לעצמו את המחזה של עמידת

108) ראה גם תו"מ חס"ח ע' 198. וש"נ.

109) פרשתנו ז, יט.

110) שמות ב, ג.

111) פרשתנו ח, יב.

112) שמות שם, יב.

106) בספרו — מדבר קדמות מערכת ג

אות ג. וראה תשובות מהר"ם מרוטנבורג

(הובא בספר תשובות בעלי התוס' מכת"י ניו

יארק תשי"ד — ע' רפו, סי"ט).

107) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ו

ע' שעב (נעתק ב"היום יום" בתחלתו).

41) תבוא כח, ט.

42) וירא יח, יט.

43) דניאל ט, ז.

44) ע"פ ל' חז"ל — חגיגה ה, ב.

45) עקב ח, טו.

36) בראשית א, יא.

37) זכרי' ג, ז.

38) ראה לקו"ת נשא כח, סע"ד. פינחס

עז, ד. ובכ"מ.

39) ישע"י ו, ב.

40) ראה כש"ט בהוספות סמ"ח. וש"נ.

הכל, אומרים לו, שהוא יכול לצעוק ולמחות כרצונו (שדבר זה לא מוצא חן בעיניו, עד כדי כך, ששוקל להתפטר מהקואליציא...), ובלבד שבנוגע לפועל יעשה מה שאומרים לו... ובודאי ימצא תירוץ — שהרי שערי תירוצים לא ננעלו — לטעון להד"ם, או להיפך, שזהו "הישג דתי" וכיו"ב.

יד. ומזה באים גם למאורע שאירע ביום ששי¹⁰⁰,

— שבהמשך לזה שבתחילה רושמים גוים בתור יהודים, רודפים אח"כ אחרי הגוי ומבקשים ממנו שיסכים לקבל בחזרה שטחים של א"י —

שבעצם אין בו חידוש, שהרי אלו שעומדים בראש החליטו כבר מזמן להחזיר את הכל, ועכשיו רק נתגלה מה שהתלחשו ביניהם — מבלי לספר לפלוני ופלונני, ולכל היותר מספרים להם בשעה שמודיעים לעיתונות, ולפעמים יודע להם מהעיתונים...

אלא שתחילה הי' מקום לחשוב שהגוים לא ירצו לקבל, ועכשיו נתגלה שהם מסכימים לקבל (ו"אל תפתח פה כו"מ¹⁰¹, שבגלל זה ירצו לתת להם עוד יותר, היל"ת).

והפלא המעניין ביותר — שההסכם הוא באותו נוסח, מילה במילה, כמו שהי' לפני¹⁰², שהשטח יהי' בפיקוח ה"או"ם, ולא יכניסו לשם נשק וכו', ולמרות שבעבר לא קיימהו, ממשיכים לסמוך עליו!

ובכל אופן, כפי שנראה המצב עתה מי הם אלו שעמהם מתעסקים — הרי אין אפילו עם מי להתווכח... ובמילא, הלואי שיפסק כבר המצב ד"ישחקו הנערים לפנינו¹⁰³, ויסיימו את הענין, כך, שתיפסק השפיכות דמים של פציעת חייל, ועאכו"כ גרוע יותר כו'.

טו. לא נותר לנו אלא להמתין לביאת המשיח, מתוך ידיעה שלעת-עתה נמצאים עדיין בגלות, חושך כפול ומכופל,

וצריכים לסיים את מעשינו ועבודתינו בבירור הניצוצות שבעולם, כידוע¹⁰⁴ בענין "לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים"¹⁰⁵, שנוסף על גרים כפשוטם, הרי זה קאי גם על ניצוצות הקדושה שבעולם,

100) הסכם הפרדת הכחות בין ישראל למצרים תמורת נסיגה מהשטחים (החז"ל).
101) ראה שם יט, א. וש"נ.
102) ראה תו"א ר"פ לך לך. ובכ"מ.
103) פסחים פז, ב.
104) ראה תו"א ר"פ לך לך. ובכ"מ.
105) פסחים פז, ב.

ובהקדמה — שע"פ התורה יש מקום שיהודי ישאל שאלה כו', ובלשון הכתוב⁴⁶: "וכי תאמרו גו", ששאלה זו היא חלק בתורה, והיינו, לפי רצון התורה, שהאדם, שנברא בעל-שכל, יבין בשכלו כל עניני עבודת ה' כו' עד מקום שיד שכלו מגעת, אלא שכל זה צ"ל מיוסד על הקדמת נעשה לנשמע, אבל לאחרי ההקדמה ד"נעשה", דורשת חב"ד שתהי' גם ההבנה בשכל כו'. ולכן שואל יהודי שאלה הנ"ל.

והמענה לזה, בהמשך הכתוב שמתאר גודל הירידה ד"מדבר הגדול והנורא גו" — "וצמאון אשר אין מים", דלכאורה הי' הכתוב צריך לומר רק ש"אין מים", ולמה מזכיר את ענין ה"צמאון"?

אך הענין הוא, שהכוונה בזה לבאר תכלית גודל הירידה דמדבר הגדול והנורא — שזהו כדי לעורר את ענין הצמאון, וכמאמר דוד המלך⁴⁷: "צמאה לך נפשי גו' בארץ צי' ועיף בלי מים", ומוסיף: "כן בקודש חזיתך", כפי' הבעש"ט⁴⁸: "הלואי בקודש חזיתך", היינו, שדוד המלך מתברך שהלואי שבהיותו בקודש יהי' אצלו צמאון כפי שהי' בהיותו "בארץ צי' ועיף בלי מים".

וכמבואר בהמשך תרס"ו⁴⁹ ענין ירידת הנשמה למטה ע"פ המשל הידוע למלך שרוצה לגלות את הכחות הנעלים והנפלאים שישנם בעולם אצל בנו, ובשביל זה שולח אותו למקום רחוק — לא רק בכמות, אלא גם ובעיקר באיכות — מארמון המלך, שבו לא מכירים שפת המלך (שלכן אין אפשרות לגשת ולהתדבר עם המלך כי אם ע"י צעקה בקול פשוט, כהמשל המובא בהמשך וככה⁵⁰ בנוגע לתקיעת שופר), ועד שלא יודעים כלל אודות מציאות המלך, ודוקא שם באים כחותיו של בן המלך מן ההעלם אל הגילוי.

ועי"ז שמנצלים את גודל הירידה של "מדבר הגדול והנורא גו" כדי לעורר את ענין הצמאון, אזי מתהפך גם המדבר עצמו — ע"ד המבואר בתניא⁵¹ בענין תשובה מאהבה, "באהבה רבה וחשיקה ונפש שוקקה .. כארץ עיפה וצי", שעלי' אמרו⁵² ש"זדונות נעשו לו כזכויות", שטעם הדבר הוא — "הואיל ועל ידי זה בא לאהבה רבה זו".

46) בהר כה, כ.
47) תהלים סג, ב"ג.
48) ראה כש"ט בהוספות סס"ד. וש"נ.
49) ס"ע שפ [ע' תקא] ואילך. וראה גם
50) ראה תרל"ז — פ"ע (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקסה ואילך).
51) פ"ז.
52) יומא פז, ב.

ז. ובענין זה יש גם הוראה בעבודה בפועל:

כאשר פוגשים יהודי שנמצא במעמד ומצב ד"מדבר", ועד ל"מדבר הגדול והנורא וגו' אשר אין מים", צריך להשתדל (מבלי לחסוך זמן וטירחא כו') להתעסק עמו ולדבר עמו בדברים היוצאים מן הלב, ולגלות את הניצוץ האלקי שנמצא אצלו בהעלם, ולעורר אצלו את ענין הצמאון — כיון שמצד עצמו אינו מרגיש צמאון כלל, לפי שאינו יודע שנמצא ב"מדבר" כו', ונדמה לו שהוא במעמד ומצב הראוי ולא חסר לו מאומה כו'; ועי"ז יתעלה לדרגא נעלית יותר מאשר אילו לא הי' תחילה במעמד ומצב של "מדבר" כו'.

וכיון שזכה לעורר ענין הצמאון אצל חבירו שהי' במדבר כו' — הנה אע"פ שלגבי חבירו נמצא הוא במעמד ומצב ד"בקודש", כך, שמצ"ע אין אצלו ענין של צמאון, מ"מ, כיון שפעל אצל חבירו ענין הצמאון, אזי יזכה שגם אצלו יהי' ענין של צמאון בעבודתו בקודש — "כן בקודש חזיתך", באותו אופן כמו במדבר כו', ועוד יותר, כיון ש"גדול המעשה יותר מן העושה"⁵³, ועד לעילוי ד"זדונות (לא הזדונות שלו, אלא הזדונות של העולם) נעשו לו כזכיות".

וכללות הענין בזה — שע"י הצמאון מתעורר ומתגלה התוקף שמצד הניצוץ דתהו, שזהו"ע ד"וימלוך"⁵⁴, שהוא אור שלמעלה מהכלי (כשם שצמאון הו"ע של עלי' למעלה מהכלי)⁵⁵. ותכלית הכוונה — שגם התוקף שמצד הניצוץ דתהו יומשך בכלים דתיקון כו'⁵⁶. וענין זה נעשה עי"ז שמעוררים את הצמאון אצל מי שנמצא במדבר, ואז "מאיר עיני שניהם ה"⁵⁷, שגם אצלו יתוסף העילוי שבענין הצמאון כו'.

ועי"ז שפועלים על עוד יהודי ועוד יהודי — תלוקטו לאחד אחד גו'⁵⁸ — להוציאו ממעמד ומצב של מדבר כו', אזי סוללים את הדרך — כלשון הכתוב⁵⁹: "סולו סולו פנו דרך" — לקיום היעוד⁶⁰ "קהל גדול ישוּבו הנה", ועד שפועלים להפוך גם את המדבר, כמ"ש⁶¹ "ישוּשום מדבר וצי' גו'", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

(53) ב"ב ט, א. הקדמת התיאור.
 (54) וישלח לו, לב ואילך.
 (55) ראה ע"ח שער הכללים פ"א. שער דרושי הנקודות פ"א.
 (56) ראה סה"מ תרמ"ט ע' רלג ואילך. ועוד.
 (57) משלי כט, יג. וראה תמורה טז, א.
 (58) ישע"י כו, יב.
 (59) שם נז, יד.
 (60) ירמי' לא, ז.
 (61) ישע"י לה, א. וראה לקו"ת במדבר ד, ב. ובכ"מ.

להיות אין באמצע⁹³, שזהו"ע מילה וטבילה: מילה — הסרת העלם הערלה כו', וטבילה — אותיות הביטל⁹⁴.

ומי שטוען שיכול להיות גיור גם ללא מילה וטבילה — מרמה את עצמו, ולכל היותר מרמה גם את העולם,

— אף שהאמת היא שגם את העולם לא מרמים, וגם לא את אלו שבחרו בו, כי, לא בחרו בו בגלל שהצליח לרמות אותם (בחשבם שאולי בפעם הזאת שמבטיח להם כו', שב בתשובה), אלא רק בגלל שחוששים לפרנסתם... "פן יחסר לחמו"⁹⁵, בחשבם שפרנסתם תלוי' בו (ובלשון הש"ס⁹⁶: "שכירו ולקיתו"), כיון ששוכחים את האמת שהקב"ה הוא ה"זן את העולם כולו בטובו כו"⁹⁷, כך, שאפילו הפרוטה שמוציא פלוני עבור צרכיו אינה משלו אלא מה שניתן לו ע"י הקב"ה, ועאכ"כ מה שנותן לאחרים, שרק נמצא בידו בתור פקדון כו' —

אבל בודאי אי אפשר לרמות את הקב"ה,

— גם מי שהרחיק לתעות כל כך, קשה להאמין שהוא חושב שביכלתו לרמות את הקב"ה... —

וגם אי אפשר לשחד אותו, שהרי "לא יקח שוחד"⁹⁸, כך, שהעובדה שהוא מניח תפילין ומקיים מצוות נוספות, אין בה כדי לחפות על הפגיעה במחיצה שבין ישראל לעמים! הוא אמנם יקבל שכר עבור המצוות שמקיים, אבל אין זה מכפר על חלקו בהירוס עם ישראל!

ומה שטוען שזהו "הישג דתי", כיון שע"ז יתוסף בענין החינוך כו' — הנה נוסף על האמור שהקב"ה לא לוקח "שוחד", אוי ואבוי וגדול הצער והכאב על אותם ילדים שיגדלו מחינוך שמיוסד על הירוס המחיצה שבין ישראל לעמים!

וכל זה — בשביל הכבוד המדומה שיוכל לישוב על ה"כסא", בחשבו שה"כסא" הוא למענו, ובלעדו אין קיום ל"כסא", ולמען ה"כסא" — הכל מותר! ולכן מתחנף לאלו שחושב שיקבל מהם את ה"כסא"!

— הגמרא אומרת שכל מינוי ושררה הוא ע"י הקב"ה⁹⁹, אבל הוא טוען שאין לערב "גמרא" עם "פוליטיקא"!... —

ובגלל שהם יודעים שמצד גדול להיטותו אחר ה"כסא" יותר על

(93) ראה תו"מ ח"ה ריש ע' 192. וש"נ.
 (94) סידור (עם דא"ח) שער כוונת המקוה.
 (95) בסופו (קנט, סע"ד).
 (96) עירובין סד, א. ועוד.
 (97) נוסח ברכה הא' דברהמ"ז.
 (98) עקב יו"ד, יז.
 (99) ראה ברכות נח, סע"א. וש"נ.
 (95) ע"פ ישע"י נא, יד.

שומר תומ"צ, להתפלל וללמוד כו'; אבל בנוגע להנהגת העולם — הרי התורה עצמה קובעת ש"עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וגו' ויום ולילה לא ישבותו"⁸³, כך, שאין לשנות את סדר העולם, ועד ש"מנהג התגריין" הו"ע שיש לו חשיבות ע"פ דין השו"ע⁸⁴, וכיון שכן — טוען היצה"ר — מדוע אתה דורש לערב את התורה עם העולם, ובלשון הידוע: "האחד⁸⁵ בא לגור וישפוט שפוט"!

אך על זה באה ההוראה מהנהגת יוסף:

אע"פ ש"יוסף הורד מצרימה"⁸⁶, ידע יוסף שתכלית ירידתו למצרים היא — לפעול שמצרים לא תהי' מציאות בפני עצמה, אלא באופן שפרעה מלך מצרים מכריז (שהן אמת ש"הכסא אגדל ממך"⁸⁷, אבל) "בלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים"⁸⁸, היינו, שגם בנוגע לעניני העולם צריכים המצריים ליטול רשות אצל יוסף, ולא עוד אלא שכל המציאות של מצרים היא כדי שיהי' מקום שבו יעשה יהודי דירה לו ית' (או מקום שיעורר את הצמאון של יהודי לאלקות⁸⁹), שלכן, כשבאים אחי יוסף למצרים, אומר פרעה: "ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים"⁹⁰, שזו היתה ההכנה לגאולה ממצרים, כפי שמפרש רש"י "ניבא ואינו יודע מה ניבא, סופם לעשותה כמצולה שאין בה דגים", ועוד לפני"ז — "ואת העם העביר .. מקצה גבול מצרים גו'", "להסיר חרפה מעל אחיו שלא יהיו קורין אותם גולים"⁹¹.

אך כיצד פעל יוסף ביטול המציאות דמצרים? — הנה על זה מבאר רש"י "שהי' יוסף אומר להם שימולו", כי, ענין המילה הוא הסרת הערלה, ועי"ז נפעל בפנימיותם (גם אם לא הבינו זאת בשכלם) להכיר את האמת, שכל מציאותם תלוי' ביוסף כו', ע"ד פעולת ברית מילה בישראל, להבדיל, אצל תינוק שלא שייך עדיין להבנה והשגה כו'.

יג. וענין זה נוגע גם לגיור כהלכה, שנעשה ע"י מילה וטבילה⁹²: כדי להפוך מציאות אחת למציאות אחרת, מגוי ליהודי, שהקב"ה הבדיל ביניהם כפי שהבדיל בין אור לחושך — הרי זה דוקא ע"י גיור כהלכה, והיינו לפי שבין יש ליש (בין יש המדומה ליש האמיתי) צריך

ח. מאמר (כעין שיחה) ד"ה וארא אל אברהם וגו'.

* * *

ט. בנוגע לפירוש רש"י — רגיל לאחרונה להתעכב על ענין הדורש ביאור בפש"מ, ובפרט ענין שכמה מפרשים מתעכבים עליו ומבארים בו פירושים שונים ועד להפכיים, כך, שלכאורה הי' רש"י צריך לבאר איזה פירוש מתאים יותר לפשוטו של מקרא, ואעפ"כ, לא מתעכב רש"י על ענין זה, ועכצ"ל שרש"י מבהיר זאת במק"א:

מסופר בפרשתנו⁶²: "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן לאמר כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין .. ויעשו כן .. וישלך אהרן את מטהו גו' ויהי לתנין". ולכאורה אינו מובן:

בפרשה שלפנ"ז מסופר שהקב"ה אמר למשה "מזה בידך ויאמר מטה ויאמר השליכהו ארצה .. ויהי לנחש"⁶³, ואח"כ אמר לו הקב"ה "ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות"⁶⁴, "ויקח משה את מטה האלקים בידו"⁶⁵ (המטה שנמסר לאדה"ר בג"ע כו' עד שהגיע ליתרו, ונטלו משה⁶⁶). וא"כ, מהו הטעם שבפועל השתמש אהרן לעשיית האות — לא במטה משה, אלא במטה שלו, כמ"ש "ואמרת אל אהרן קח את מטך .. וישלך אהרן את מטהו", מטה אהרן דוקא?!

ויש להוסיף, ששאלה הנ"ל היא גם בנוגע למכת דם צפרדע וכינים, שבהם נזכר מטה אהרן דוקא⁶⁷, אבל עיקר השאלה היא למופת דהפיכת המטה לתנין, כיון שמופת זה נעשה כבר ע"י מטה משה (ועד"ז בנוגע לדם⁶⁸), ומה גם שמאורע זה הי' עוד לפני שמשה פגש את אהרן⁶⁹; וא"כ, מדוע בפעם הב', כשהוצרכו לעשות זאת לפני פרעה, לא נעשה ע"י מטה משה, אלא ע"י מטה אהרן?!

[ומ"ש האבן עזרא⁷⁰ שהמופת דהפיכת המטה לתנין לפני פרעה "אינו דומה למופת שעשה לישראל, כי לא נהפך רק לנחש" (ולא לתנין) — הרי רש"י מפרש⁷⁰: "לתנין — נחש", והכרחו של רש"י הוא ממ"ש מיד לאח"ז בנוגע למטה זה: "והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך"⁷¹].

(67) פרשתנו שם, יט. ה, א. שם, יב"ג.

(68) שמות שם, ט.

(69) שם, כז.

(70) שם, יו"ד.

(71) שם, טו.

(62) ז, ח"יו"ד.

(63) שמות ד, ב"ג.

(64) שם, יז.

(65) שם, כ.

(66) יל"ש שמות רמז קעג.

(88) שם, מד.

(89) כנ"ל ס"ו.

(90) ויגש מה, יח.

(91) שם מז, כא ובפרש"י.

(92) יבמות מו, א"ב. וש"נ.

(83) נח ח, כב.

(84) ראה טושו"ע חו"מ סוסרכ"ט.

(85) וירא יט, ט.

(86) וישב לט, א.

(87) מקץ מא, מ.

י. והנה, בענין זה מצינו חילוקי דעות:

בזהר⁷² איתא: "מאי טעמא מטה אהרן, ולא מטה משה, אלא הוא דמשה קדישא יתיר כו', ולא בעי קוב"ה לסאבא לי' באינון חוטרין דחרשייא. ולא עוד אלא לאכפייא לון לכל אינון דאתיין מסטרא דשמאלא, בגין דאהרן אתא מימינא, ושמאלא אתכפייא בימינא".

אבל מובן שאי אפשר לפרש כן בפשט"מ:

בנוגע לטעם שמצד גודל קדושת מטה משה לא רצה הקב"ה לטמאו בבליעת מטות החרטומים — הרי כיון שהמטה לא בלע את התנינים של חרטומי מצרים, אלא רק את מטותם, כמ"ש⁷³ "ויבלע מטה גו' את מטותם", הרי אין בכך פחיתות הכבוד וכו' יותר מזה שמטה משה עצמו נהפך לנחש, שאף שבודאי אינו נחש דקליפה כו' כמו התנינים של חרטומי מצרים, הרי הוא דבר בלתי-רצוי, כמובן מפירוש רש"י⁷⁴: "ויהי לנחש, רמז לו שסיפר לשון הרע על ישראל .. ותפש אומנתו של נחש".

ובנוגע לטעם שכדי להכניע את צד השמאל דלעו"ז, יש צורך במטה אהרן דוקא שהוא מצד הימין דקדושה דוקא — הרי זה ענין שאינו שייך לדרך הלימוד ע"פ פשוטו של מקרא ע"י בן חמש למקרא, שבודאי לא יבין זאת מעצמו, ובפרט בידעו שכל הענין של יצי"מ (שבשביל זה הי' צורך לבטל את התוקף של פרעה כו') הי' ע"י משה דוקא.

ולאידך גיסא — מצינו כפי' האבן עזרא⁷⁵ ש"קח את מטך" שנאמר לאהרן "הוא מטה משה, שנתנו לו".

אבל, אילו רש"י סובר כן, הי' לו לומר זאת בפירושו, כיון שאין זה משמעות פשוטת הכתוב שמדגיש כמ"פ שייכותו לאהרן דוקא, ואם הי' זה מטה משה, לא הי' הכתוב צריך להדגיש נתינתו לאהרן, מאחר שבבלא"כ נתפרש בכתוב שעשיית האות והמופת היתה ע"י אהרן.

וכפי' האברבנאל⁷⁶ איתא שהיו ב' מטות, מטה משה ומטה אהרן, ומבאר מה שעשה כל אחד מהם במטה שלו.

וכיון שמצינו בענין זה כמה דעות, ומן הקצה אל הקצה כו' — הי' רש"י צריך לבאר ענין זה ע"פ פשוטו של מקרא.

וכפי שיתבאר לקמן.

(72) ח"ב (פרשתנו) כח, א.

(73) שם, יב.

(74) שמות שם, ג.

(75) שם ז, ט.

(76) שם, יד ואילך.

יא. בנוגע להערות אאמו"ר על הזהר, נתעכב על ההערה הראשונה בפ' וארא⁷⁷,

— לאחרי הבהרת טעות המדפיסים, שהכניסו בפ' וארא הערה על מ"ש בהגהות מהרח"ו לדף כ', ששייך לפ' שמות —

בביאור מאמר הזהר⁷⁸ בענין מצות מילה — שיש בזה ג' דרגות: (א) "כל מאן דאתגזר", (ב) "כל מאן דאתגזר ונטיר האי את קיימא", (ג) "תא חזי מן יוסף .. דנטיר ההוא ברית את קיימא קדישא כו'", שזוהי הוספה בענין שמירת הברית באופן ד"קדש עצמך במותר לך"⁷⁹,

ומקשר זאת עם מ"ש ביוסף, בחי' היסוד, "והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה והנה קמה אלומתי וגם נצבה"⁸⁰, "שיש בו ג' בחי', א', מה שהוא מאלם ביחד עם אחיו, שהוא בשוה להם, ב', שהוא למעלה מהם, שאלומתו קמה, ג', עוד למעלה יותר, וגם נצבה", ודוגמתם הם ג' הדרגות הנ"ל במילה, כפי שמבאר זאת באותיות הקבלה.

וכמדובר כמ"פ שמצד קוצר הנייר כתב אאמו"ר הערותיו בקיצור נמרץ, בסמכו על כך שעל יסוד דבריו (כשיעיינו בהם) יבינו בעצמם שאר הענינים הדורשים ביאור, ובנדו"ד, ביאור ג' דרגות הנ"ל בפשטות הענינים, כפי שיתבאר לקמן.

יב. ויש לבאר גם ההוראה מהדגשת ענין המילה אצל יוסף — בשייכות לענין הגאולה שהתחילה על ידו:

מצינו שיוסף צוה את המצריים למול את עצמם — כפי שמפרש רש"י מ"ש⁸¹ "ויאמר פרעה לכל מצרים לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו", "לפי שהי' יוסף אומר להם שימולו כו'", וכמשנ"ת פעם בארוכה⁸² מהו הכרחו של רש"י לפרש כן בפשוטו של מקרא.

אך עדיין הרי זה דבר תמוה הדורש ביאור — מה הי' יוסף להוט ("פֶּאֶרְקָאֶכְט") כל כך שהמצריים ימולו את עצמם?!

והביאור בזה — בכד בכד עם לימוד והוראה:

כאשר דורשים מיהודי שבכל מקום שנמצא בעולם צריך לפעול בו בירור וזיכוך כו' — בא היצה"ר וטוען: די בכך שתתנהג בעצמך כיהודי

(77) לקוטי לוי"צ הערות לזח"ב ע' מו

ואילך. וראה גם תו"מ חל"א ס"ע 187 ואילך.

וש"נ.

(80) וישב לו, ז.

(81) מקץ מא, נה.

(82) שיחת ש"פ מקץ תשל"א סט"ז (תו"מ

חס"ג ע' 21 ואילך). וש"נ.

(78) שם כג, א.

(79) יבמות כ, א.